

Nr 225.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse från betalningsskyldighet till kronan för G. M. Wadner m. m.; given Stockholms slott den 4 april 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag föreslå riksdagen bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Torsten Nilsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I den föreliggande propositionen underställes riksdagens prövning (punkten 1) fråga om befrielse från betalningsskyldighet. Vidare hemställes (punkten 2) om bemyndigande att medgiva förenklat avskrivningsförfarande beträffande vissa fordringar inom försvaret.

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
april 1952.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, fråga om befrielse från ersättningskyldighet m. m. och anför härutinnan följande.

1.

Genom utslag av kammarrätten den 10 januari 1951 på besvär av översten *G. M. Wadner* över försvarets civilförvaltnings resolution i anmärkningsmål den 28 februari 1950 förpliktades Wadner att ersätta statsverket 8 093 kronor 25 öre, avseende ur avvecklingsanslag utbetalad lön till reservutnämnd kapten, vilken efter beredskapstidens slut av Wadner obehörigen bibehållits i tjänstgöring som hemvärnsofficer vid Linköpings försvarsområde.

De närmare omständigheterna framgå av följande redogörelse för den anmärkning, som revisionen hos civilförvaltningen framställde i förevarande mål.

Sedan förutvarande innehavaren av arvodesbefattningen såsom hemvärnsofficer vid Linköpings försvarsområde entledigats från och med den 1 mars 1945, ställdes genom militärområdesorder den 6 mars 1945 reservutnämnde kaptenen *G. Lindgren* till befälhavarens för sagda försvarsområde förfogande från och med den 1 april 1945 och tills vidare för upprätthållande av befattningen såsom hemvärnsofficer vid Linköpings försvarsområde, vilket hade gemensam personal med Norrköpings försvarsområde. Nyssnämnda befattning såsom hemvärnsofficer vid dåmera sammanslagna Linköpings och Norrköpings försvarsområden tillsattes från och med den 10 augusti 1945. Såsom ordinarie innehavare av befattningen förordnades enligt militärområdesorder den 16 juli 1945 majoren *G. C. K. B. Peyron*. Nyssnämnda militärområdesorder den 6 mars 1945, varigenom Lindgren ställts till försvarsområdesbefälhavarens förfogande såsom hemvärnsofficer, måste därmed anses ha upphört att gälla. Då någon senare order icke utfärdades, på grund av vilken Lindgren kunde tagas i anspråk för fortsatt tjänstgöring vid försvarsområdet, hade Lindgren bort hemförlovas snarast efter den 16 juli 1945. Enligt försvarsområdesorder den 7 september 1945 beordrades Lindgren att vara »kontroll-officer» från och med den 10 september 1945 och tills vidare, och enligt försvarsområdesorder den 18 juni 1946 anbefalldes Lindgren att tjänstgöra

såsom »biträdande hemvärnsofficer» från och med den 1 juli 1946 med placering i Linköping. Emellertid upptog personalförteckningen för budgetåret 1946/47 för Linköpings-Norrköpings försvarsområde (från och med den 1 januari 1947 Norrköpings-Linköpings försvarsområde) endast en befattning såsom hemvärnsofficer och icke någon befattning såsom biträdande hemvärnsofficer. Till Lindgren utbetalades lön för tiden den 1 juli 1946—den 31 mars 1947 med tillhoppa 8 093 kronor 25 öre, vilket belopp debiterades anslag, som särskilt anvisats för avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen. Hemvärdet hade emellertid icke varit underkastat förstärkt försvarsberedskap, varför någon avveckling av dylik beredskap för hemvärdets del icke kunnat ifrågakomma. Icke heller hade för ifrågavarande budgetår några medel anvisats å avvecklingsanslag för avlönande av en biträdande hemvärnsofficer vid försvarsområdesstaben. Då alltså dels något bemyndigande att bibehålla Lindgren i tjänstgöring vid försvarsområdet under förevarande tid icke lämnats, dels för försvarsområdesstaben för budgetåret 1946/47 gällande organisation icke medgåve anställande av en biträdande hemvärnsofficer samt dels i förevarande fall icke heller varit fråga om avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen och till följd därav medel icke funnits för ifrågavarande ändamål anvisade, hade utbetalningarna varit obehöriga. Wadner var såsom försvarsområdesbefälhavare ansvarig för det felaktiga beslutet om Lindgrens kvarbeordrande i tjänst och därmed tillika ansvarig för utbetalningen av ifrågavarande löne-medel.

I en den 7 februari 1951 dagtecknad skrift har Wadner anhållit att av nåd bli befriad från skyldigheten att till statsverket inbetala omförmålda 8 093 kronor 25 öre. Wadner har härvid anfört bland annat att, även om det med en formell tolkning av bestämmelserna kunde anses att han handlat i strid mot utfärdade föreskrifter, synnerligen förmildrande omständigheter likväl kunde åberopas vid bedömandet av hans handlingssätt, främst att han ansett sig ha haft militärbefälhavarens indirekta medgivande att kvarhålla kapten Lindgren och vidare att han handlat av plikt-känsla och av omtanke om hemvärdet, utan att han själv haft någon personlig fördel av sitt handlingssätt. Wadner har vidare uppgivit, att varken han eller hans hustru äger någon personlig förmögenhet och att de ha endast hans pension jämte tillfälliga obetydliga extrainkomster att leva av.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande den 18 april 1951 anfört följande.

Av handlingarna i förevarande ärende syntes framgå, att såväl nuvarande rikshemvärnschefen som förutvarande hemvärnschefen ansett behov föreligga av en extra hemvärnsofficer vid Norrköpings-Linköpings (tidigare Linköpings-Norrköpings) försvarsområdesstab. Enligt vederbörlig personalförteckning för budgetåret 1948/49 skulle jämväl fr. o. m. den 1 juli 1948 tjänster för två hemvärnsofficerare finnas inrättade vid sagda stab. Med hänsyn härtill samt i anslutning till bifogat, från chefen för armén införskaffat yttrande tillstyrkte civilförvaltningen bifall till ansökningen.

I det åberopade yttrandet från chefen för armén har anförts, att då Wadner icke vunnit några personliga fördelar genom sin åtgärd utan syntes ha handlat i god tro och velat gagna hemvärdets sak, framställningen tillstyrktes.

Kammarrätten har i ett den 26 juni 1951 avgivet utlåtande med hänsyn till förekomna omständigheter tillstyrkt bifall till ansökningen.

Statskontoret har enligt utlåtande den 20 februari 1952 icke velat motsätta sig bifall till framställningen.

Departementschefen.

För Wadners framställning om befrielse från ersättningsskyldighet tala flera omständigheter. Sålunda har han icke haft någon personlig fördel av att Lindgren hållits kvar i tjänst och han har uppenbarligen handlat med tanke på hemvärnets bästa. Att behov av ytterligare en hemvärnsofficer förelegat vid staben stödes av det förhållandet att från och med budgetåret 1948/49 två tjänster för sådan officer funnits inrättade vid staben. Jag kan emellertid icke tillstyrka att Wadner helt befrias från ersättningsskyldighet men föreslår att skulden nedsättes till 500 kronor, därest beloppet erlægges inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid. Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att översten G. M. Wadner, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 500 kronor, befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan jämlikt kammarrättens utslag den 10 januari 1951.

2.

Riksdagens revisorer ha i olika sammanhang (senast i berättelsen om den år 1948 verkställda granskningen, § 7) framhållit angelägenheten av att omarbetning av gällande regler om avskrivning av kronans fordringar kommer till stånd. I avvaktan på en dylik omarbetning har i propositionerna 1950: 74 och 1951: 57 hemställts om bemyndigande att medgiva försvarets civilförvaltning att i samråd med vederbörande ämbetsverk, som med avseende å varje fordran vore att betrakta som huvudman, utan hinder av gällande bestämmelser avskrivna vissa av försvarets civilförvaltning i särskilda framställningar angivna fordringar. Riksdagen lämnade (i skrivelser 1950: 107 respektive 1951: 84) de sålunda begärda bemyndigandena. I propositionen 1952: 54 (punkt 14 av utdrag av protokollet över försvarsärenden för den 1 februari 1952) hemställde jag om enahanda bemyndigande avseende vissa av civilförvaltningen i skrivelse den 7 augusti 1951 anmälda indrivningsärenden. Vid anmälan av propositionen framhöll jag tillika att förslag till bestämmelser angående förenklad avskrivning av vissa fordringar numera utarbetats och att förslaget efter remiss till vederbörande myndigheter torde komma att föreläggas riksdagen. Ifrågavarande förslag, avgivet av försvarets civilförvaltning med skrivelse den 28 mars 1951, bör lämpligen upptagas till behandling i detta sammanhang.

I skrivelsen den 28 mars 1951 anförde *försvarets civilförvaltning* i huvudsak följande.

Civilförvaltningen ville erinra om det huvudsakliga innehållet av gällande regler om avskrivning av kronans utestående fordringar, sådana dessa tillämpats i praxis. Enligt förordningen den 11 december 1830 angående extra-

ordinarie avskrivningsfrågor och anmärkningsmål medgäves förvaltningsmyndigheterna rätt att bevilja extraordinarie avskrivning av förlust av penningar eller persedlar. Såsom villkor angäves bland annat, att »tillgång till förlustens ersättning brister hos den eller dem, som därtill äro lagligen förpliktade». I praxis hade emellertid 1830 års förordning givits så snäv tillämpning att avskrivning ansetts kunna ske allenast i sådana fall, där varje rättslig möjlighet att utfå kronans fordran finge anses utsluten. I kungörelsen den 29 september 1911 angående extraordinarie avskrivning av vissa kronans utestående fordringar hade meddelats föreskrifter av innebörd i huvudsak, att vederbörande förvaltningsmyndighet finge, där fordringens kapitalbelopp icke överstege 1 000 kronor, verkställa avskrivning av fordringen, då gäldenären åtminstone två gånger med minst fem års mellanrum blivit förgäves eftersökt av offentlig myndighet eller fordringen icke vid två utmättningsförsök med minst fem år mellan varje kunnat indrivras.

Det finge enligt civilförvaltningens mening anses ställt utom fråga att dessa författningsbestämmelser, som tillkommit under andra samhällsförhållanden än de nuvarande, vore otidsenliga och utgjorde ett oöverkomligt hinder för en rationell handläggning av ärenden av ifrågavarande slag.

Inom advokatfiskalskontoret hade organiserats en särskild indrivningsdetalj, till vilken ärenden rörande indrivning av kronans utestående fordringar som skola redovisas under fjärde huvudtiteln överlämnades från försvarets centrala förvaltningsmyndigheter. I stor utsträckning grundades dessa fordringar på lagakraftvunna domar eller andra exekutionsurkunder. Många fordringar vore emellertid icke exigibla utan framginge av räkningar av olika slag m. m. Över 8 000 indrivningsärenden, av vilka några få avsåge fordringar som uppkommit för mer än fyrtio år sedan, befunno sig för närvarande under handläggning. En mycket betydande del av ärendena härrörde från beredskapsåren 1939—1945. Tillströmningen av ärenden till indrivningsdetaljen vore emellertid alltjämt avsevärd. Sålunda hade under år 1949 diarieförts 2 817 och under år 1950 1 314 nya ärenden. Under de senaste åren hade antalet ärenden, som blivit slutligt behandlade så att de kunnat redovisas med full likvid eller föreslås till avskrivning hos vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, uppgått till 600—800 per år. Detta antal understeg sålunda väsentligen antalet av under varje år nytillkommande ärenden.

De åtgärder, som nu måste vidtagas för att förutsättningarna för avskrivning enligt gällande bestämmelser skulle uppfyllas, vore tidsödande och kostsamma. De fordringar, som det härvid vore fråga om, vore till övervägande delen av sådan art, att utsikterna för kronan att få likvid måste bedömas vara små. Likväl bunde dessa ärenden i hög grad arbetskraft på indrivningsdetaljen till nackdel för ett energiskt indrivningsarbete beträffande de fordringar, som kunde anses ha ekonomiskt värde. För närvarande inflöte visserligen till statsverket ganska betydande belopp i de ärenden, som handlades av indrivningsdetaljen. Sålunda hade under budgetåret 1948/49 inkasserats cirka 61 000 kronor och under budgetåret 1949/50 cirka 72 000 kronor. Det syntes emellertid i hög grad sannolikt, att dessa siffror skulle ej obetydligt höjas, om arbetet med indrivning av en mängd ekonomiskt värdelösa fordringar kunde elimineras. Det förtjänade framhållas, att icke blott indrivningsdetaljen utan även andra myndigheter besvärades av indrivningsåtgärder och efterforskningsarbete i avseende å dylika fordringar utan att något ekonomiskt resultat uppnåddes.

Den enda lösningen syntes civilförvaltningen ligga i en uppmjukning av bestämmelserna om avskrivning av fordringar. Denna uppmjukning borde få formen av ett bemyndigande för civilförvaltningen att i samråd med veder-

börande centrala förvaltningsmyndigheter besluta om avskrivning av fordringar upp till ett förhållandevis högt belopp i de fall, då det fortsatta bevakandet tedde sig utsiktslöst eller i allt fall icke lönande ur ekonomisk synpunkt, allt såvida icke särskilda omständigheter föranledde till att fordringen fortfarande ansåges böra bevakas. Strängare bedömningsgrunder torde sålunda böra tillämpas beträffande fordringar, som grundade sig på brottslig gärning eller eljest på lagakraftgående dom eller utslag.

Det förutsattes givetvis, att prövningen av fordringars ekonomiska värde och av utsikterna att för framtiden indriva desamma skulle göras på ett omsorgsfullt sätt. Det syntes därvid icke vara lämpligt att binda avskrivningsrätten vid vissa formella förutsättningar med avseende på konstaterandet av gäldenärs betalningsförmåga. Kravet på utredningens grundlighet borde givetvis skäppas ju mera beloppet närmade sig den övre gränsen för avskrivningsrätten. Enligt civilförvaltningens mening syntes det icke behöva möta några statsfinansiella betänkligheter, om ämbetsverket bemyndigades att i samråd med vederbörande förvaltningsmyndighet avskrivna fordringar, vilkas kapitalbelopp vart för sig icke överstege 500 kronor.

Genom den föreslagna anordningen skulle väsentliga fördelar stå att vinna. Sålunda skulle arbetsbalansen å indrivningsdetaljen kunna avarbetas och det fortsatta arbetet måhända medhinnas utan en eljest ofrånkomlig ökning av personalen. Ett mera intensivt arbete skulle kunna nedläggas på bevakande av sådana fordringar, vilkas indrivande ur olika synpunkter framstode såsom angeläget. Hänsyn borde därvid tagas till bland annat allmänpreventiva synpunkter. Det vore icke lämpligt att bland gäldenärerna den känslan uppkomme, att i vederbörlig ordning fastställd ersättningsskyldighet elimineras genom schematiskt vidtagna avskrivningar i samband med indrivningen.

Under återopande av det anförda hemställde civilförvaltningen, att Kungl. Maj:t ville utverka riksdagens medgivande att bemyndiga ämbetsverket att, i samråd med vederbörande centrala förvaltningsmyndigheter, utan hinder av gällande författningsbestämmelser angående avskrivning av kronans fordringar besluta om avskrivning av till ämbetsverkets advokatfiskal för bevakande och indrivning överlämnad fordran till belopp ej överstigande 500 kronor, beträffande vilken antingen omständigheterna gäve vid handen, att vederbörande icke kunde betala sin skuld och ämbetsverket bedömde möjligheterna att framdeles uttaga betalning såsom små eller obefintliga eller ock åtgärder för fordringens indrivande bedömdes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning, att dylika åtgärder ej vore ekonomiskt lönande, samt åtgärderna icke detta oaktat ansåges påkallade av andra än ekonomiska förhållanden.

Statens sakrevision — som i utlåtande den 18 juni 1951 erinrat om bland annat, att exempelvis telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen enligt för dem gällande instruktioner hade betydligt vidsträcktare fullmakt att ur vederbörande räkenskaper avföra icke betalda avgifter av olika slag än som nu begärdes av civilförvaltningen — har tillstyrkt bifall till framställningen.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 12 december 1951 förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till framställningen.

Departementschefen.

Det av riksdagen åt Kungl. Maj:t budgetårsvis lämnade bemyndigandet att i viss utsträckning medgiva befrielse från ersättningsskyldighet omfattar endast en mera begränsad typ av ärenden och medger icke att det stora flertalet av de fordringar av bagatellartad karaktär, som försvarets civilförvaltning har att bevaka, kunna bli föremål för ett förenklat och snabbare avskrivningsförfarande. För att något minska den stora balansen av sådana ärenden har Kungl. Maj:t genom de inledningsvis nämnda propositionerna inhämtat riksdagens medgivande att bemyndiga civilförvaltningen avskrivna vissa av ämbetsverket angivna fordringar. Antalet fordringsärenden, som alltjämt bevakas av advokatfiskalskontoret, är likväl så stort att, om åtgärder för rationalisering av avskrivningsförfarandet icke vidtagas, en ökning av den med dessa ärenden sysselsatta personalen synes ofrånkomlig. De med en sådan ökning förenade kostnaderna skulle emellertid icke stå i rimlig proportion till vad därigenom skulle vinnas. Starka skäl synas mig i stället tala för att bestämmelserna om avskrivning av fordringar uppmjukas. Därigenom skulle den nu befintliga arbetskraften i större utsträckning än tidigare kunna koncentreras på sådana fordringar, vilkas indrivande ur främst ekonomiska synpunkter framstår såsom angeläget. I avvaktan på en omarbetning av gällande regler om avskrivning av fordringar bör civilförvaltningen därför erhålla ett generellt bemyndigande att utan hinder av gällande författningsbestämmelser avskrivna vissa smärre fordringar. Vad civilförvaltningen därutinnan föreslagit synes mig innebära en lämplig avvägning. Jag förutsätter därvid att prövningen av de mindre fordringarna icke göres schablonmässigt utan att jämväl beträffande dessa hänsyn tages till utsikterna att för framtiden kunna indriva dem samt till omständigheterna i övrigt.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att Kungl. Maj:t må bemyndiga försvarets civilförvaltning att i samråd med vederbörande centrala förvaltningsmyndigheter, utan hinder av gällande författningsbestämmelser angående avskrivning av kronans fordringar, besluta om avskrivning av till ämbetsverkets advokatfiskal för bevakning och indrivning överlämnad fordran till belopp ej överstigande 500 kronor, beträffande vilken *antingen* omständigheterna giva vid handen, att vederbörande icke kan betala sin skuld och enligt ämbetsverkets bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att framdeles uttaga betalning, *eller ock* åtgärder för fordringens bevakande och indrivande bedömas förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning, att åtgärderna ej äro ekonomiskt lönande, allt såvitt dylika åtgärder ändock icke anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden.

Kungl. Maj:ts proposition nr 225.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—2 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. Broberg.
